

Vakıflar Dergisi

Yıl: Haziran 2018 • Sayı: 49

Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları

VAKIFLAR DERGİSİ

Yıl: Haziran 2018 - Sayı: 49 Hakemli Dergidir.
Haziran ve Aralık olmak üzere yılda iki kez yayınlanır.

TÜBİTAK ULAKBİM
Sosyal Bilimler Veri Tabanı (SBVT) tarafından taranmaktadır.

Sertifika No: 16651
ISSN: 1011-7474

Sahibi

Vakıflar Genel Müdürlüğü Adına
Dr. Adnan ERTEM

Yayın Koordinatörü

Rifat TÜRKER

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Adnan TÜZEN

Yayın Yönetmeni

Mehmet KURTOĞLU

Editörler

Hüseyin ÇINAR, Fatih MÜDERRİSOĞLU

İngilizce Editörü

Miyase KOYUNCU KAYA

Tashih

Hasan DEMİRTAŞ

Dergi Sekreteryası

Hasan DEMİRTAŞ

Yayın Kurulu

Prof.Dr. Mehmet BULUT	İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
Prof. Dr. Hüseyin ÇINAR	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof.Dr. Yılmaz KURT	Emekli Öğretim Üyesi
Prof.Dr. Mehmet ÖZ	Hacettepe Üniversitesi
Prof.Dr. Ali YILMAZ	Pamukkale Üniversitesi
Doç.Dr. Miyase KOYUNCU KAYA	TODAIÉ
Dr. Öğr. Üyesi Fatih MÜDERRİSOĞLU	Hacettepe Üniversitesi
Dr. Murat YILMAZ	Ahmet Yesevi Üniversitesi

Yayın Danışma Kurulu

Prof. Dr. Hakkı ACUN	Emekli Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Mahmut AK	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet AKGÜNDÜZ	Amsterdam Üniversitesi
Prof. Dr. Enver ÇAKAR	Fırat Üniversitesi
Prof.Dr. Abide DOĞAN	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Géza DAVID	Macar Bilimler Akademisi
Prof. Dr. Abdullah EKİNCİ	Harran Üniversitesi
Prof. Dr. Özer ERGENÇ	Bilkent Üniversitesi
Prof. Dr. Süreyya FAROQHI	Bilgi Üniversitesi
Prof.Dr. Zekeriya KURŞUN	Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
Prof. Dr. Mahmut KAYA	Emekli Öğretim Üyesi
Prof.Dr. Yunus KOÇ	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Heath W. LOWRY	Bahçeşehir Üniversitesi
Prof. Dr. İlber ORTAYLI	Galatasaray Üniversitesi
Prof. Dr. Hüseyin SUBAŞI	Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
Prof.Dr. Eugenia KERMELİ ÜNAL	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Aysel TÜKEL YAVUZ	Emekli Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Bahaeddin YEDİYILDIZ	Emekli Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Musa YILDIZ	Ahmet Yesevi Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Vefa ÇOBANOĞLU	İstanbul Üniversitesi
Dr. Rhoads MURPHEY	Emekli Öğretim Üyesi
Evangeila BALTA	Ulusal Yunan Araştırma Vakfı / Yunanistan
Mehmet Çetin	Araştırmacı

Yayın ve Danışma Kurullarındaki isimler unvan ve soyadına göre alfabetik olarak sıralanmıştır.

Dergimize gönderilen yazılar, önce yayın kurulunca incelenir ve uygun bulunanlar, değerlendirilmek üzere alanında çalışması ile tanınmış iki hakeme gönderilir. Hakemlerin isimleri gizli tutulur ve raporlar beş yıl süreyle saklanır. Dergide çıkan yazılar kaynak gösterilerek iktibas edilebilir. Yayınlanan yazı, belge ve fotoğrafların her türlü hukuki mesuliyeti yazarına aittir.

Yazışma Adresi:

T.C. BAŞBAKANLIK

Vakıflar Genel Müdürlüğü Kültür ve Tescil Daire Başkanlığı
Vakıflar Dergisi Atatürk Bulvarı. No: 10 06050 Ulus / ANKARA / TÜRKİYE
Tel: (0312) 5096000 - Faks: (0312) 324 47 22
e-posta: vakiflaryayin@yahoo.com - web: www.vgm.gov.tr

Tasarım & Baskı:

Semih Ofset S.E.K. Yayıncılık
www.semihofset.com.tr - 0 312 341 40 75

İÇİNDEKİLER

XV-XVII. Yüzyıllarda Silistre’de Su Vakıfları	9
Water Waqfs of Silistre at XV-XVII. Centuries	
Ahmet Köç	
Hurufat Defterlerine Göre 18. Yüzyılda Palu.....	21
Palu in the 18th Century According to the Hurufat Registers	
Enver Çakar	
Mardin Mimarisinin Bilinmeyen Bir Kesiti: Şeyh Şeyhullah Camii	41
An Unknown Section of Mardin Architecture: Sheikh Sheikhullah Mosque	
Birgül Açıkyıldız Şengül	
Gümüşhane Maden Emini Sadullah Efendi’nin Vakıfları.....	85
Mine Fiduciary Sadullah Efendi’s Waqfs in Gümüşhane	
Adnan Tüzen	
Vakıf Taşınmazların Kira Bedellerinin Tespitinde Karşılaşılan Sorunların Analizi.....	113
An Analysis of Problems Encountered in Determination of Rental Value of Waqf Rentals	
Yeşim Aliefendioğlu - Coşkun Turgut	
Türkiye’de Vakıflar Üzerine Yapılmış Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi (1984-2016)	129
The Bibliometric Analysis of the Postgraduate Theses on Awqaf in Turkey (1984-2016)	
Muhammed Emin Durmuş - Süleyman Kaya	
Gerede (Krateia) Arastalar Bölgesi’nin Sosyo-Kültürel Sürdürülebilirlik Bağlamında İrdelenmesi.....	145
In the Context of Socio-Cultural Sustainability Examination of Gerede (Krateia) Arasta Region	
Çiğdem Belgin Dikmen - Ferruh Toruk	
Deniz Müzesi’nde Sergilenen Tarihi Kadırga	167
The Historical Galley Exhibition in the Naval Museum	
Nalan Dönmez Yakarçelik	
Çoruh Barajları Suları Altında Kalan Tarihi Üç Caminin Taşıma Ve Rekonstrüksiyon Uygulamaları Hakkında Bir Değerlendirme	185
An Evaluation of the Relocation and Reconstruction Applications of Three Historical Mosques Submerged under the Water Of Çoruh Dams	
Seyfi Başkan	
Kitâbiyât	211

Kitâbiyât

Öz

Kitâbiyât bölümünde üç tanıtım yazısına yer verilmektedir. Vakıflar genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan *Abdullah-ı Sayrafi Hat İlmî Kitabı* adlı çalışmayı Rıdvan Enes Akçatepe okuyucuya tanıtmaktadır. Bezmialem Vakıf Üniversitesi yayını olan *Bezmiâlem Valide Sultan* adlı kitap hakkında dergimiz tarafından yazarı Prof. Dr. Arzu Terzi ile yapılan bir mülakat yer almaktadır. Son olarak 25 Mayıs 2018 tarihinde İstanbul’da düzenlenen “Vakıf Kuran Kadınlar Sempozyumu” hakkında Fahameddin Başar okuyucuyu bilgilendirmektedir.

Book Review

Abstract

There are three presentations in this section. Rıdvan Enes Akçatepe introduces the study called *Abdullah-ı Sayrafi Hat İlmî Kitabı* published by the General Directorate of Foundations. There is an interview with Prof. Dr. Arzu Terzi about her recent book titled by *Bezmiâlem Valide Sultan* by The Bezmialem Foundation University publication. Finally, Fahameddin Başar gives information about the “Female Founders Symposium” held on 25 May 2018 in Istanbul.

Abdullah-ı Sayrafi Hat İlmî Kitabı, (Yayına Hazırlayan ve Farsça Aslından Çeviren Mehmet Kanar), Ankara: VGM Yayınları. ISBN: 978-975-19-6850-0

Rıdvan Enes Akçatepe*

Yazının kullanımı, İslâm medeniyetini karakterize eden en önemli âmillerden biridir. İslâm yazısı, binaları ve tüm iletişim araçlarını tezyin etmek bakımından, yedinci yüzyıldan günümüze kadar ulaşan ve tüm İslâm coğrafyasında görülen bir kavrama karşılık gelir. İslâm'da *kaligrafi*, yani güzel yazı yazma sanatı veya terminolojik olarak *hüsn-i hatt*, estetik ifade biçiminde yegâne kabul gören görsel sanat olarak karşımıza çıkar. Bunda muhtemelen en büyük etken, İslâm akidesinin resim ve heykel gibi tasvir öğelerine karşı sergilediği duruştur.

İslâmiyet'in doğuşu ve yayılması, dinin temel kaynağı olan *Kur'an-ı Kerim*'in Hz. Osman döneminde toplanıp, Hz. Ömer zamanında çoğaltılması ile ivme kazanmıştır. Böylece coğrafyalarda hızla artan İslâm nüfuzuyla birlikte, ilkel halde bulunan Arap yazısı milli karakterinden sıyrılarak, Müslümanların kendi öğretilerini yaymaları için bir araç haline gelmiştir. Başlarda eldeki ilahi kaynağı muhafaza etme ve çoğaltma kaygısıyla kullanılan yazı, süratle kurumlaşan siyasi teşekkülün ihtiyaçları doğrultusunda şekil değiştirerek, gündelik işlerin ötesinde bireysel ve toplumsal zevkleri ifade etme biçimine dönüşmüştür. İslâm'ın, yayıldığı topraklarda bulunan medeniyetlerle sentezlenmesi ile çok farklı formlarda teşekkül etmeye başlayan hüsn-i hat, batıda İspanya, doğuda Orta Asya'nın içlerine kadar her türlü iletişim aracında kendini gösterir. Bu yayılma, Emevilerin fetih başarısı ve bunun üzerine yerleşen Abbasi hükümlerinde bilim ve kültür-sanatın yüksek noktalara ulaşması esasına dayanmaktadır.

Meşhur hat üstadı Abdullah-ı Sayrafi'nin (ö. H. 745 sonrası) Hat İlmî Kitabı, orijinal adıyla Talim-i Usûl-ı Hatt yahut Risâle der-Kavâ'id-i Hatt-ı Sülûs eserinin günümüzde bilinen üç nüshası; H. 877 tarihli Manisa nüshası; H. 1016 tarihli Osman bin Kurt Ali el-Bosnevî tarafından istinsah edilen nüsha; İran'ın Meşhed şehrinde, Kütüphâne-i Rızâvî'de bulunan nüsha şeklinde mevcuttur. Kitap, Vakıflar Genel Müdürü Dr. Adnan Ertem'in "Takdim"i, eseri tercüme eden,

Farsça metnini dizen ve çevrim yazısını hazırlayan Prof. Dr. Mehmet Kanar'ın "Sunuş"u ve devamında "Hat İlmî Kitabı", "Farsça Metin", "Farsça Metnin Çevrim Yazısı" ve "Tıpkı Basım" bölümlerinden oluşmaktadır.

Eserin ana gövdesini oluşturan ve orijinal metnin çevirisini teşkil eden "Hat İlmî Kitabı" kısmı da kendi içinde başlıklardan müteşekkildir. Bu başlıklar "Maksada Gelince", "Mukaddime (Birinci Fasıl, İkinci Fasıl, Üçüncü Fasıl, Birinci Bâb, İkinci Bâb)", "Mürekkabât (Birinci Bâb, Fasıl, İkinci Bâb, Fasıl)" ve "Hâttime" şeklinde sıralanmaktadır.

"Maksada Gelince" başlığı altında eserin Abdullah Sayrafi tarafından meydana getirilişinin ardındaki sebepler açıklanmaktadır. Ardından üç fasıldan müteşekkil "Mukaddime"nin birinci faslında hat ilminin gerekliliği ve güzelliğinden bahsedilir. İkinci fasılda yazı için gerekli mürekkebin yapımı, üçüncü fasılda ise yazmada kullanılacak kalemin yapısı ile ilgili esaslara yer verilmektedir. Devamında yer alan "Birinci Bâb"da hat yazısı ve türleri "İkinci Bâb"da ise usul ve yöntemler ile harflerin vaziyetleri hakkında anlatımlar bulunmaktadır.

Diğer bir ana başlık olan "Mürekkabât"ta ve alt başlıklarında (Birinci Bâb, Fasıl, İkinci Bâb, Fasıl), yazının varlığını ortaya koyan *terkib* hakkında malumat verilir. Harflerin ve kelimelerin ne şekilde bir araya gelmesi gerektiği, uyum ve biçim zorunluluk/olasılıkları ortaya konmaktadır.

"Hâttime", önceki kısımlarda ifade edilen teorik bilgilerin, yazım aşamasında ne şekilde kullanılacağı, kalem tutuşu ve yazım uygulama esaslarının belirtildiği sonuç bölümüdür.

Abdullah-ı Sayrafi, Risâle der-Kavâ'id-i Hatt-ı Sülûs'ün, yazıyla iştilal etmeye yeni başlayan kişiler için bir rehber niteliğinde olacağını, ileri seviye yazıcılar için ise bir dayanak noktası oluşturacağından bahseder. Şüphesiz dönemin şartları içerisinde bu yeterli bir girişimdir.

* Vakıf Uzmani, Vakıflar Genel Müdürlüğü; r.e.akcatepe@gmail.com

Yazıyla uğraşan bireylerin kendi işleri ve zümreleri ile ilgili eserler yazmaları gayet tabiidir. Bunun dışında, verilen bilgiler üstad-talebe arasında şifahi olarak teselsül eden genel kavramları ihtiva etmektedir. Zaten uygulama temelli bir mevzunun yalnızca teorik olarak zihinlerde yer bulması ve alıcılara aktarılması mümkün değildir.

İlerleyen dönemde özellikle Osmanlı literatüründe; Gelibolulu Mustafa Âlî'nin (ö. 1600) *Menâkıb-ı Hünerverân'*; Şükrullah Halîfe'nin talebesi Mustafa b. Nefes'in (ö. 1602) oğlu olan Nefeszâde Seyyid İbrahim Efendi'nin (ö. 1650) yazdığı ve IV. Murad'a ithaf ettiği *Gülzâr-ı Savâb*; Hâfız Osman'ın üstadı olan Suyolcuzâde Mustafa Eyyubî Efendi'nin (ö. 1685-1686) torunu Mehmed Necib Efendi (ö. 1755) tarafından yazılan *Devhatü'l Küttâb*; Müstakimzâde Süleymân Sâdeddîn Efendi (ö. 1787) tarafından kaleme alınan *Tuhfe-i Hattâtîn* gibi hacimli eserler, hat sanatı kaynakları bakımından zaman içerisinde yazının gelişimi paralelinde çeşitlilik arz etmiştir.

Dilbilim yazınına önemli eserler kazandıran Kanar'ın, *Talim-i Usûl-ı Hat* kitabında titiz bir çalışma gerçekleştirdiği görülmektedir. Eserin çevirisi sade ve açık bir dille yapılmış, orijinal metinde çizgisel ve fasılasız devam eden yazıya müdahale edilerek gerekli görülen yerlerde bölümlendirme ve paragraflandırma yapılmıştır.

Dijital ortamda Farsça metin yeniden dizilmiş, çeviride gerçekleştirilen lüzumlu müdahaleler yine burada ve devamındaki "Farsça Metnin Çevrim Yazısı" bölümünde de uygulanmıştır. Kanar tarafından tertip edilen bu kısımlar oldukça intizamlı olmasının yanında, akıcı bir okunuşa sahiptir ve göz yormayan bir üslupla hazırlanmıştır.

Eserin tıpkı basımında ise Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi'nde sergilenen ve aslen Vakıflar Genel Müdürlüğü İbrahim Hakkı Konyalı Kütüphanesi envanterinde kayıtlı bulunan H. 1016 tarihli yazma esas alınmıştır. Çözünürlük ve baskı kalitesinin tatmin edici düzeyde olması, yazıların açık ve okunurluğunu kolaylaştırmaktadır.

Hat sanatı ile ilgili çalışmalara katkısı olabilecek bu eser ve yazarı Abdullah Sayrafı hakkında daha detaylı bilgi verilmemesi ise bir eksiklik olarak görülebilir. Aynı şekilde eserin yazıldığı devirdeki hat sanatının genel ahvalini ortaya koyan bir bilgilendirme yapılması da okuyucunun meseleyi kavramasında etkili olacaktır.

Umumiyetle amacına hasıl olan *Hat İlmi Kitabı*, ilgili alandaki araştırmacı ve okurlara sade, düzenli ve uygun dille yazılmış kaliteli ve detaylı bir çeviri çalışması sunmaktadır.

Arzu Terzi İle *Bezmiâlem Valide Sultan* Kitabı Üzerine Bir Mülakat

Arzu Terzi, *Bezmiâlem Valide Sultan*

Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2018, 383 s.

ISBN: 978-605-08-2725-5

Vakıflar Dergisi (VD): “Dünya meclisi” anlamına gelen ve Osmanlı tarihinin en tanınmış valide sultanlarından biri olan *Bezmiâlem Valide Sultan* kimdir kısaca bahsedebilir misiniz?

A. Terzi: Bezmiâlem Valide Sultan XIX. asrın başlarından 1839’a kadar hükümdarlık yapan ve önemli reformların padişahı Sultan II. Mahmud’un eşidir. Osmanlı Tarihinde Tanzimat padişahı olarak bilinen Sultan Abdülmecid’in ise annesidir. Oğlu Sultan Abdülmecid’in cülûsuyla valide sultanlık makamına yükselir ve 1853 yılındaki vefatına kadar örnek bir valide sultan hayatı yaşar. Valide Sultan kurmuş olduğu vakıflarıyla, “en çok vakıf yapan valide sultan” vasfını kazanır. Ayrıca Bezmiâlem Valide Sultan, 1876’dan Cumhuriyet’e kadar Osmanlı Devletinde padişahlık yapan Sultan II. Abdülhamid, Sultan V. Murad, Sultan Reşad ve Sultan Vahideddin’in babaanneleri olma özelliğini de taşır.

VD: *Osmanlı Harem’i üzerine arşiv vesikalarını kaynak olarak çalışmak aslında pek kolay bir iş değil. Hem sabır hem de yılmadan çalışma gerektiren bu eseri ortaya koyma fikrinin çıkış noktası ne oldu?*

A. Terzi: Bezmiâlem Valide Sultan gibi son dönem Osmanlı tarihinin önemli valide sultanının hareme girişinden vefatına kadar acaba hususi hayatı nasıldı? sorusundan yola çıkarak araştırmalarımı başladım. Bezmiâlem Sultan’ın yaşadığı döneme ait resmî belgeler ve kaynaklar üzerinde yaptığım uzun çalışmalar neticesinde ise valide sultanın hayat hikâyesini oluşturan bu eser ortaya çıktı.

VD: *Bezmiâlem Valide Sultan’ın devlet yönetimindeki ve haremdeki rolü hakkında bu eserde hangi önemli tespitlere ulaşılmıştır?*

A. Terzi: Valide Sultanlığında padişah oğlu Sultan Abdülmecid’in yönetime ait aldığı kararlarda oğlunun destekleyicisidir. Bezmiâlem Valide Sultan

özellikle Padişahın memleket içindeki seyahatleri sırasında saray ve devlet işleriyle ilgilenmiş, gerektiğinde devlet ve hükümet erkânıyla sürekli olarak görüşmelerde bulunmuş, valilere ziyafet vermiştir. Padişah İstanbul’da bulunduğu zaman da validenin paşalarla resmî yazışmalarını sürdürdüğü görülür. Mesela 1851’de Londra Sergisi’ne katılan Osmanlı Devleti bu sergiye konmak üzere memleketin değişik bölgelerinden gelen tarım ve sanayi ürünlerini önce İstanbul’da Ticarethane’de sergilemiştir. Osmanlı Devletinin sanayi ve tarımının geliştirilmesi açısından böylesine önemli bir sergiye Bezmiâlem Valide Sultan’ın katılımı, onun yönetimdeki bilinçli ve destekleyici rolünü açık bir şekilde ortaya koyan güzel bir örnektir. Bütün bunları yaparken de yetkilerinin sınırlarını bilen ve bunu aşmadan geri planda durabilen bir valide sultan olma özelliğini de gösterir. Halkının gözünde ise tam bir devlet anadır. Asırlar boyunca padişahlarına şikâyet ve isteklerini yazdıkları dilekçelerle bildiren halkın Bezmiâlem Valide Sultan’a da bir padişah gibi arzuhalilerini sunmaları onun halkının gözündeki yerini en iyi gösteren bir örnektir.

Diğer taraftan Bezmiâlem Valide Sultan’ın en önemli vazifelerinden biri haremın idaresidir. Harem’deki hânedan üyeleri padişah eşleri, ikballeri, gözdeleri, şehzâde ve sultanlar tamamen valide sultanın kontrolü altındaydı. Her seviyedeki bütün harem çalışanlarının yetiştirilmeleri, kademelerinin yükseltilmesi, harem yönetiminde görev almaları veya vazifelerinden uzaklaştırılmaları, haremde çerağ edilerek saray dışına çıkarılmalarında en yetkili kişi Bezmiâlem Valide Sultan’dı. Padişahın İstanbul dışına yaptığı Rumeli, Adalar ve Bursa gezilerinde bizzat oğluna yazdığı hususî mektuplarında daima padişahın halası, kızkardeşleri, kardeşi veliahd Abdülaziz, oğlu Murad Efendi ve sarayda ve İstanbul’da oturan bütün kadınefendileri, hazinedarbaşı ve hazine-

darları hakkında sürekli olarak padişaha bilgi vermiştir. Mektuplar incelendiğinde haremın yegâne sorumlusunun valide olduğu anlaşılmaktadır

VD: *Bezmiâlem Valide Sultan'ın devletin başındaki bir validenin, aynı zamanda halkının da anası olduğunu gösteren, tarihe mâl olan pek çok hayır ve hizmetleri olduğunu görüyoruz. Bu hizmetleri ve Valide Sultan'ın manevî dünyası hakkında hangi önemli detaylara ulaşıldı?*

A. Terzi: Bezmiâlem Valide Sultan, İslam dinine bağlı ve manevî yönü güçlü bir müminedir. Validenin yaşam tarzı inançlarıyla bir bütünlük arz eder. Sahip olduğu gelirlerini ihtiyaç sahiplerine harcayan, halkının kullanımı için hastahaneler, ibadethaneler, okullar ve çeşmeler yaptırıp bunların ayakta kalması için gelir getiren vakıflar kurmuş bir valide sultan. Bunların içinde en önemlisi özellikle Osmanlıda Batı tarzı hastahane mimarisine uygun olarak yapılan ilk hastane olan ve günümüzde Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi olarak Bezmiâlem Valide Sultanın vakıf ruhunu yaşatan Bezmiâlem Gureba Hastahanesi'dir. Mekke'de de bir Gurebâ-yı Müslim Hastanesi yapımını başlatmıştır. Bezmiâlem Sultan, valide sultanlık makamına gelmesiyle her yıl düzenli olarak umre ve hac ziyaretlerini vekâleten yaptırmıştır. Her yıl seccadesindeki gümüş işlemeye kadar kullandığı bütün kıymetli eşyalarının tek tek zekâtını hesaplatırdı. Valide Sultan, Mekke ve Medine ahalisine surre dışında ihsanlarda da bulunmuştur. Valide sultanın vakıf olarak inşa ettirdiği camiler validenin manevî yönünü en iyi yansıtan iki mühim eserdir. Bunlardan biri valide sultanın kimsesiz ve yoksul hastaların tedavi görmesi için yaptırdığı Vakıf Gureba Hastahanesi'nin yerleşkesi içine, hastane çalışanlarının ve yatan hastaların dinî vecibelerini yerine getirmeleri için inşa ettirdiği camidir. Bezmiâlem Valide Sultan'a ait vakfiyenin camiye ayrılan kısmından anlaşıldığı üzere, burada görevli imamına, ölüm halindeki hastalara kelime-i şahadet getirtmeleri ve ölenlerin cenazelerinin İslâmî usullere uygun biçimde kaldırılmalarını sağlamak vazifesini vermesi, Bezmiâlem Sultan'ın vakıf kurarken en ince dinî ayrıntıyı dü-

şündüğünü gözler önüne serer. Valide sultanın bina ettirdiği bir diğer cami ise hayattayken inşasına başlanan vefatından sonra oğlu Sultan Abdülmecid tarafından tamamlanan Dolmabahçe Câmii'dir. Kurban bayramları Bezmiâlem Valide Sultan için Allah yolunda yaptığı ihsanlara önemli bir vesiledir. Valide sultan adına her sene kurban bayramından önce İstanbul'da bulunan tekkelere, türbelere, medrese çalışanları ve öğrencilerine, karakollara, ihtiyaç sahiplerine, saraylı hanımlara ve kendi hizmetinde çalışanlara kurbanlık koç dağıtılırdı. Bezmiâlem Valide Sultan'ın özellikle Mekke ve Medine'de yaptığı hayırlar onun manevî dünyasının bir yansıması gibidir. Ravza-i mutahharaya Kur'an-ı Kerim ve dua kitapları göndermiş ve bunları okuyanlara verilecek ücretler vakfiyelerinde belirtilmiştir. Bezmiâlem Valide Sultan Medine-i Münevver'e Hz. Hamza Türbesi yolunda bir sebil inşa ettirerek buraya maaşlı bir sâki tayin ettirmiştir. Yine Medine'de Bâb-ı Şâmî dışında yıkılmış eski küçük sebil yerine, yeniden büyük bir sebil inşa ettirmiştir. Bu sebilde görev almak üzere sebilciler tayin ettirmiş ve maaşları vakıflarından tahsis edilmiştir. Bu sebiller sayesinde hacıların su ihtiyaçları karşılanmış ve bu hayır validenin manevî dünyası için bir huzur vesilesi olmuştur. Bezmiâlem Valide Sultan yaşadığı müddetçe pek çok türbeye ve tarikat dergâhına da yardım ve ihsanlarda bulunmuştur. Eyüp Sultan Türbesi, Beşiktaş Yahya Efendi Dergâhı, Nurettin Cerrahi Tekkesi bunlardan birkaçıdır.

VD: *Eserde ilme ve eğitime gönül veren bir valide sultan görülmektedir. Buna göre Bezmiâlem Valide Sultan'ın eğitim alanındaki hizmetleri ve öğrencilere desteği nasıldı?*

A. Terzi: Bezmiâlem Valide Sultan ilimle uğraşanlara ve ilim tahsil edenlere yaptığı ihsanlarla, kurduğu vakıf kütüphanesi ve eğitim kurumlarıyla dinî yönünü ilimle taçlandıran bir valide olma özelliğini gösterir. Kurduğu eğitim kurumlarından biri İstanbul'da Çemberlitaş'da Sultan II. Mahmud Türbesi'nin arkasında yaptırdığı rüşdiye mektebidir. Bu mektep oğlu Sultan Abdülmecid'in isteğiyle Osmanlı'da batı tarzı memur ye-

tiştiren Darülmaarif Mektebi haline getirilmiştir. Hemen bitişiğine ise buraya öğrenci yetiştirmek üzere Yeşil Mektep adıyla yine validenin vakıflarıyla desteklenen bir sıbyan mektebi kurulmuştur. Valide Sultanın Edirnekapı Molla Aşki Mahallesi'nde Bezmiâlem Sıbyan Mektebi'ni de inşa ettirdiği bilinmektedir. Bezmiâlem Valide Sultan, İstanbul'daki medreselerde okuyan talebelere malî destekte bulunur, bir çeşit burs verirdi. Burada özellikle vurgulanması gereken medrese talebelerine dağıttığı meblağın, sahip olduğu kişisel eşyalarının zekât parası olmasıdır. Yani valide sultan malının zekâtını ilimle uğraşan medrese talebelerine dağıtarak ilme verdiği değeri bir kez daha göstermektedir. Bu husus validenin ilmî ve dinî yönünü birleştirerek kullandığının da bir göstergesidir. Nitekim Valide sultan adına her sene Şaban ayı girer girmez İstanbul'da bulunan toplam 155 medresede öğrenim gören 2.254 öğrenciye zekâtının parası eşit olarak dağıtılmaktaydı. Bir kişinin kütüphanesinde yer alan kitapların türleri, onun entelektüel hayatı hakkında bilgi yansıtan önemli bir delildir. Nitekim Bezmiâlem Valide Sultan'ın dinî ve ilmî dünyasının yansıması kurmuş olduğu kütüphanede karşılığını bulur. Validenin dinî, tarihî, astronomi, astroloji, tıp, dilbilim, lugat ve farklı alanlardaki mecmualardan oluşan 439 ciltlik bir vakıf kütüphane meydana getirmiştir. Kütüphanesinde yer alan eserlerin büyük çoğunluğu el yazmasıdır, sanatsal değerleri yüksektir.

VD: *Kitapta en dikkat çeken noktalardan birinin de Valide Sultan'a hizmet edenlere ve onun hususi mutfağına ayrılmış olduğunu görüyoruz. Bezmiâlem Valide Sultan'ın mutfağında pişen yemeklerin çeşitleri, kullanılan malzemelerin ve sofrta takımlarının özellikleri nelerdi?*

A. Terzi: Valide sultanın Padişah'tan sonra Osmanlı haremının en itibarlı üyesi olması sebebiyle geniş bir hizmetkâr kadrosu bulunmaktadır. Gelirlerini vakıf kurmada ve halka yardım etmede harcayan validenin bu gelirlerinin idaresini kethüdası ve sarrafı bir arada yürütmüştür. Yakın hizmetinde bulunan kadın görevlilerle sayıları yetmiş bulan cariyelerinin isimlerine kadar pek çok detaylı bilgi

kitabımızda yer almaktadır. Valide sultanın yaz-kış ve özellikle ramazan aylarında mutfağına giren yiyecekler çalışmanın ilgi çekici yönlerinden biridir. Özellikle bunların pişirilmesi ve sunumunda kullanılan kaplar da çok çeşitlidir. Mesela kapaklı çorba tasları, pilav tencereleri, kapaklı pilav lengerleri, bakır tabaklar, hoşap maşrapaları, yoğurt tasları, börek tepsileri, kuş etlerini pişirmeye mahsus kuşhaneler, helvahane denilen kuşhanenin büyüğü helva ve saire pişirmeğe mahsus tencere veya kazanların sayılarının toplamı iki yüze ulaşmaktadır. Özellikle Muharrem ayı geldiğinde validenin başta devlet adamlarının konakları olmak üzere bütün İstanbul'a dağıttığı aşure ile kahve ikramları mutfağının ayrı bir özelliğini yansıtır.

VD: *Valide Sultan'ın oğlu Abdülmecid'e yazdığı özel mektuplardan yola çıkılarak önemli tespitlerde bulunmuşsunuz. Padişah-Valide Sultan özelinde anne-oğlu arasında nasıl bir ilişki vardı?*

A. Terzi: Bezmiâlem Sultan ile oğlu Abdülmecid arasında kuvvetli bir bağ vardı. Bezmiâlem Valide Sultan'ın birbiri ardısıra üç erkek evladını kaybetmiştir. Yani üç defa evlat acısı çekmiş bir anadır. Sultan Abdülmecid onun dördüncü oğludur. Oğluna aşırı düşkün bir annedir. Nitekim kurmuş olduğu vakıflarda, oğlunun ömrünün ve saltanatının hayırla ve sağlıklı devam etmesi ve uzun olması duasıyla Kur'an-ı Kerim ve salâvât-ı şerîflerin daima okunmasını şart koşmuştur. Anne-oğul arasındaki ilişkinin yakınlığı Bezmiâlem Sultan'ın tedavi için Yalova Kaplıcaları'na gitmesi ve Sultan Abdülmecid'in İstanbul dışına yaptığı gezileri gibi anne oğlun birbirinden ayrı kaldığı dönemlerde validenin oğluna yazdığı mektuplardan daha iyi anlaşılır. Bezmiâlem Valide Sultan'ın oğluna yazdığı mektuplarda kullandığı mesela "Şevketlû Mehâbetlû Nûrum ve Nûru âlem-yân Canımdan ve Ciğerimden Kıymetlim Gözüm Efendim" gibi hitap şekilleri bir annenin, padişah oğluna verdiği kıymeti göstermesi bakımından önem arz eder. Mektuplarında bir yandan İstanbul dışında olan oğluna devletin ve harem durumunu hakkında bilgiler veren, diğer yandan oğluna sevdiği yiyecekleri yaptırıp gönderen ve sağlığı hakkında tenbihlerde bulunan

tam bir anne görünümündedir. Sultan Abdülmecid de annesine çok düşkündür. Bezmiâlem Valide Sultan'ın Yalova Kaplıcaları'ndaki yirmi beş günlük tedavisi süresince iki kez onu görmeye gitmiş üçüncüsünde ise gidip bizzat annesini alarak İstanbul'a gelmesine eşlik etmiştir.

VD: *Eserde özellikle kadınları destekleyici bir Valide Sultan görüyoruz. Öldüğünde, törende bulunan kadınlar "Validemizi, anamızı kaybettik" diye ağlıyorlarmış. Kadınların duyduğu bu sevgiyi ve Valide'nin ebedi istirahatgâhına yolculuğuyla ilgi neler söyleyebilirsiniz?*

A. Terzi: Osmanlı Devletinde on dört yıl valide sultanlık makamında bulunan örnek yaşantısıyla farklı bir valide sultan kimliği sergileyen Bezmiâlem Valide Sultan 2 Mayıs 1853'de pazarı pazartesiye bağlayan gece yarısından sonra saat birde Beşiktaş Sarayı'nda vefat eder. Cenaze namazı Topkapı Sarayı'nda bütün devlet adamları-

nın katılımıyla yapıldıktan sonra geniş bir alayla Çemberlitaş'ta Sultan II. Mahmud'un yani eşinin türbesine defnedilir. Alayın geçtiği her iki tarafta yoğun bir kalabalık oluşturan halkın üzüntü ile ağlayarak dualarla tören alayını seyrettiğini, bu kalabalığın çoğunluğunu ise kadınların oluşturduğunu dönemin görgü tanıkları dile getirir. Validenin ölümüyle kadınlar büyük bir müdafî, fakirler ise şefkatli bir dost kaybetmişlerdi. O çok sevdiği talebeler ise cenaze alayı türbeye yaklaştığında hep bir ağızdan kaybettikleri valideleri için ilahiler okumaktaydılar. Bezmiâlem Valide Sultan'ın cenaze merasiminde oğlu Sultan Abdülmecid'in emriyle bütün saray görevlilerinden öğrencilere, ihtiyaç sahibi halka kadar yapılan ve oldukça önemli miktarlara varan ihsanlar, O'nun hayatı boyunca yaptığı ihsanların sanki son noktası gibidir. Diğer yandan ilelebet halkına hizmet vermek üzere kurduğu vakıflarla ise ölümsüzleşmiştir.

Vakıf Kuran Kadınlar Sempozyumu, 11 Mayıs 2018, İstanbul

Fahameddin Başar*

T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından “Vakıf Kuran Kadınlar” temasıyla 7-13 Mayıs tarihlerinde kutlanan 2018 Yılı Vakıf Haftası kapsamında düzenlenen Vakıf Kuran Kadınlar Sempozyumu, 11 Mayıs 2018 tarihinde Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi Dekanlık Konferans Salonu’nda gerçekleşti. Vakıflar Genel Müdürlüğü, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi ve Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi’nin birlikte düzenlemiş olduğu bu sempozyumda sunulan bildirilerde Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde kadınların kurmuş olduğu vakıflar ve hizmetleri ele alındı.

Vakıflar Genel Müdürü Dr. Adnan Ertem, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanı İsmail Gerçek, Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanı Ahmet Akça, Kadın ve Demokrasi Derneği (KADEM) Başkan Yardımcısı Sümeyye Erdoğan Bayraktar, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Musa Duman, Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Rümeyza Kazancıoğlu ve ilgililerin katılımıyla başlayan sempozyum açılış konuşmalarının ardından üç oturum halinde devam etti.

Sempozyumun açılış konuşmalarında ilk sözü alan Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Rümeyza Kazancıoğlu, vakıfların yüzyıllardır süregelen yardımlaşmanın göstergesi olduğunu söyleyerek, “Vakıflar ecdadın bize miras bıraktığı ve ebediyete kadar yaşayacak eserlerdir. Bize emanet edilen vakıfları yaşatmak bizlerin birincil görevidir” dedi. Savaşlar, yıkımlar, felaketler, doğal afetler ve adaletsizliğin artmasının vakıf kültürünün önemini daha da artırdığını belirten Kazancıoğlu, vakıfların oluşturulmasında kadınların rolü hakkında örnekler verdi.

Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanı Ahmet Akça, sempozyumun açılış konuşmasında; vakıfların insana duyulan saygı ve sevginin müessesleşmiş hali olduğunu kaydederek, Bezmiâlem Valide Sultan ve vakfiyelerinden söz etti.

Vakıflar Genel Müdürü Dr. Adnan Ertem, sempozyum açılış konuşmasında, vakfın hayatın her alanına önemli izler bırakan bir değer olduğunu dile getirerek, “Vakıflar, ecdadın medeniyet tasavvurudur. Vakıflar Genel Müdürlüğü olarak bugün de bu şuuru yaşatmak için işlenen hayırların devamı için çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Vakıfların medeniyetimizin gelişmesinde ve toplumun huzur ve refaha kavuşmasında toplumsal dayanışmanın en üst seviyeye çıkmasında önemli bir rolü vardır. Medeniyetimizi aydınlatan bu yüksek şuur yalnızca toplumun bir kesimi tarafından yaşatılmamıştır. Hanedan mensuplarından sıradan vatandaşlara kadar herkes bu iyilik kervanında yerini almıştır” diye konuştu. Dr. Ertem, vakıf konusunda kadınların çok önemli bir yere sahip olduğuna vurgu yaparak, Anadolu’da kadınlar tarafından kurulan vakıf eserlerinden örnekler verdi.

Sempozyum açılışına katılan Kadın ve Demokrasi Derneği (KADEM) Başkan Yardımcısı Sümeyye Erdoğan Bayraktar da yaptığı konuşmada; vakıf hizmetinde bulunan biri olarak böyle bir sempozyumun yapılmış olmasının önemini dile getirdikten sonra, vakıf kültürünün İslâm toplumunda kadının yeri hakkında önemli bir mesaj verdiğini belirtti. Bayraktar, “Medeniyetimizde kadınların inşa ettirdikleri vakıf eserleri, yönettikleri bir mali güce sahip olduklarının göstergesidir. Vakıf eserleriyle sadece ihtiyaç sahiplerinin muhtaçlıkları giderilmemiş, şehir kültürünü şekillendirmiş ve sosyal hayatın can damarı merkezler kurmuşlardır. Toplumsal hayatta düzenleyici ve iyileştirici roller üstlenmişlerdir.” ifadelerini kullandı.

Protokol konuşmalarından sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Arzu Terzi “Hak’tan Aldığını Halkına Dağıtan Örnek Vakıf İnsan: Bezmiâlem Valide Sultan” başlıklı açılış bildirisini sundu. Prof. Terzi, Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi’ne ismini vermiş olan ve 1808-1839 yılları arasında hükümdarlık yapan önemli reformların padişahı Sultan II. Mahmud’un eşi olan Bezmiâlem Valide Sultan’ın hayatını ve vakıf hizmetlerini bel-

* Prof. Dr., Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi.

geleriyle sundu. Prof. Terzi, Osmanlı tarihinde en çok vakıf kuran valide sultan olma vasfını da taşıyan Bezmâlem Valide Sultan'ın, gelirlerini hayır işlerine harcayan, kurduğu vakıflarıyla Hak'tan aldığını halka dağıtabilen, manevi dünyaya sahip bir idareci olma özelliğini taşıdığını belirtti.

Prof. Dr. Arzu Terzi'nin açılış bildirisinden sonra kendisine, 4 yıl boyunca çalışıp hazırlamış olduğu ve Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi tarafından neşredilmiş olan *Bezmiâlem Valide Sultan* adlı prestij kitap takdim edildi. Böylece adı geçen eserin tanıtımı da yapılmış oldu. Sempozyum, Açılış Bildirisinin ardından Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanmış olan Vakıf Kuran Kadınlar ve Eserleri Sergisi'nin açılışı ile devam etti.

Vakıf Kuran Kadınlar Sempozyumu'nun öğleden sonra gerçekleşen oturumlarının ilkinde Selçuklu döneminde kadınların kurmuş olduğu vakıflar hakkında bildiriler sunuldu. Başkanlığını Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Fahammedin Başar'ın yaptığı bu ilk oturumun birinci konuşmacısı Hacettepe Üniversitesi Emekli Öğretim Üyesi Prof. Dr. Aynur Durukan, mazereti dolayısıyla sempozyuma katılamamış; ancak "Anadolu Selçuklularında Vakıf Yaptırmış Kadınlar" başlıklı tebliğinin tam metnini, yayınlanmak üzere göndermiştir. Prof. Durukan, bu tebliğ metninde Türkiye Selçukluları döneminde 28 kadın kurucunun 83 vakıf eseri yaptırdığını tespit etmiş, saray çevresinden ve dışından kadınların kurmuş olduğu vakıf eserlerinin sanat değerleri üzerinde durmuştur.

Oturumun ikinci konuşmacısı Araştırmacı-Yazar Necdet Sakaoğlu, "Melike ve Darüşşifası" başlıklı tebliğini sundu. Sakaoğlu, tebliğinde UNESCO Kültür Komitesinin 1985'teki ilk listesine İstanbul ve Kapadokya ile Türkiye'den seçilen üç varlıktan biri olan 1228 tarihli Divriği'deki Ahmed Şah Ulu Camii ile Melike Turan Melek Darüşşifası hakkında bilgi verdi.

Benzer bir bildiri Kırıkkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü öğretim elemanlarından Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Demir'e aitti. Dr. Demir, "Selçuklu Dönemi Vakıflarında Kadınların Yeri: Divriği Ulu Câmi ve Darüşşifası Örneği" başlıklı bildirisinde, Sivas-Divriği'de 1228-1243 yılları arasında inşa edilen Ulu Ca-

mii ve Darüşşifası hakkında bilgi vererek söz konusu eserin inşa edildiği dönemden başlayıp vakıf müessesesi vasıtasıyla yüzyıllar boyunca ayakta kalabilme başarısını nasıl elde ettiğini açıkladı. Ayrıca bu tebliğde, dönemin önde gelen yöneticilerinden Süleyman Şah oğlu Ahmed Şah ve annesi Fatma Hatun'la eşi Melike Turan Sultan tarafından Divriği'de bina ve ihya edilen bu şaheserin Anadolu mimarisindeki yeri üzerinde duruldu.

Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşiv ve Tescil Müdürü olan Mevlüt Çam ise, "Huant/Huvan (Hunat) Hatın Vakıfları" başlıklı tebliğinde Selçuklu hükümdarı I. Alaeddin Keykubad'ın eşi, Sultan Gıyaseddin Keyhüsrev'in validesi Mahperi nâm-ı diğer Huvand Hatun hakkında bilgi verdi. Tebliğde, Mahperi (Huvand) Hatun'un Kayseri'de yaptırmış olduğu külliyesi arşiv belgelerindeki bilgilere göre ele alındı ve ayrıca bu hayırsever kadının Niğde, Ürgüp, Sivas ve Tokat'taki eserlerinden de bahsedildi. Bu oturumun son konuşmacısı olan, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Hüseyin Çınar ise "Ankara'da Hayırsever Bir Sultan: Melike Hatun" başlıklı tebliği sundu. Prof. Çınar, ölüm tarihi 1390'lı yılların ortası olduğu tahmin edilen, hakkında bilinenlerin az olmasından dolayı, Ankara'nın tarihine gizemli bir öykü bırakan Melike Hatun'un hayratı ve onlar için tahsis edilen vakıf köy ve mezarlarla, diğer vakıf akararı hakkında, Osmanlı dönemi Ankara'sının vakıf tahrir defterleri, şer'îye sicilleri ile vakıf kayıtlarından yola çıkarak bir değerlendirme yaptı.

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Tarih Bölümü Başkanı Prof. Dr. Zekeriyya Kurşun'un başkanlık ettiği, sempozyumun bildirilerinin sunulduğu ikinci oturumdaki tebliğler, Osmanlı döneminde vakıf kurmuş olan kadınlara aitti. Oturumun ilk tebliği, yine aynı üniversitenin Hukuk Fakültesi öğretim elemanı Dr. Öğr. Üyesi Eyüp Sabri Kala tarafından sunuldu. Dr. Kala, Osmanlı dönemi Hanım Sultan vakıfları üzerinde durarak Hanım Sultanlar tarafından kurulan vakıfların şehre ve toplumsal hayata katkılarını, bu vakıfların hayır müesseselerinden seçme eserlerin görselleriyle birlikte sundu. Bu oturumun ikinci konuşmacısı olan Osmanlı Arşivi uzmanı Sinan Çuluk, "Padişah Anaları, Kadınları ve Kızlarının El Yazıları" başlıklı tebliğinde birçoğu vakıf da kurmuş olan ha-

rem mensuplarının mektuplarında, belgelerinde rastlanan bazı özelliklere, el yazılarının aidiyetlerinin belirlenmesine, satırlara yansıyan hissiyata yönelik tespitlerini sundu.

Bu oturumun üçüncü konuşmacısı Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyesi Doç. Dr. Saadet Maydaer, “Osmanlı Toplumunda Vakıf Kuran Kadınlar ve Mal Varlıklarının Kaynakları” konulu tebliği sundu. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi’nden İdris Akarçeşme ise “Mihrişah Valide Sultan ve Vakıf” başlıklı tebliğinde vakfiyeler ışığında Mihrişah Valide Sultan’ın kurduğu vakıf müesseseleri, yürüttüğü hayır hizmetleri, vakfın yönetimi, vakıf çalışanları ve vakfedilen akarlar hakkında bilgi verdi.

İkinci oturumun son konuşmacısı olan Bartın Üniversitesi’nden Dr. Öğr. Üyesi Hasan Hüseyin Güneş, “Kudüs ve Şam’da Hayırseverler” başlıklı tebliğinde Şam merkez sancağında hem Müslüman ve hem de gayrimüslim kadınların hayırseverlik yolunda ne gibi faaliyetlerde bulduklarını tespit etmiş, bunların kurulmasında eğitim-öğretim, kimsesizlere yardım, kendi çocuklarını himaye, şehrin silüetini güzelleştirme, dini duygularını tatmin gibi psikolojik nedenler, hanedanın meşruiyetini temin etmek vb. konuların hangilerinin etkili olduğu üzerinde durmuştur.

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Abdülkadir Özcan başkanlığında gerçekleşen sempozyumun üçüncü ve son oturumunda ilk tebliğ, Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi Tıp Fakültesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Nuran Yıldırım’a aitti. Prof. Yıldırım, “Bezmiâlem Vakıf Gureba Hastanesi’nden İlk Sağlık Üniversitesine” başlıklı tebliğinde Bezmiâlem Vakıf Hastanesi’nin gelişimi, tıp ve hastahaneçilik tarihimizdeki yeri ile sağlık üniversitesine dönüşümünü ele aldı.

Oturumun ikinci tebliği Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Tarih Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Nurdan Şafak’a ait olup “17. Yüzyılda Bir Valide Sultan: Hatice Turhan Sultan ve Vakıfları” konusunda idi. Dr. Nurdan Şafak, yedi yaşındaki oğlu IV. Meh-

med’in 1648’de tahta çıkması ile valide sultan olan Hatice Turhan’ın vakıfları ve hizmetlerini anlattı.

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi’nden Dr. Öğr. Üyesi Fatma Kaytaç ise Nurbanu Valide Sultan’ın hayatı ve şahsiyetini konu alan tebliğinde, vakfiye, belge ve dönemin kronikleri gibi ana kaynaklardan yararlanarak Nurbanu Sultan’ın hayatı ve şahsiyetini ortaya koydu.

Sempozyumun son tebliği, Vakıflar Genel Müdürlüğü uzmanlarından Ramazan Pantık tarafından sunuldu. Pantık, Atik Valide Külliyesi vakıf muhasebe defterlerini esas alarak yaptığı sunumunda, vakfiye ve vakıf muhasebe defterlerinden elde edilen veriler ışığında vakfın yönetim ve denetim organizasyonunu, dönemin mali ve iktisadi özelliklerini, devlet aygıtları ile vakıflar arasındaki ilişkileri, devletin vakıflar vasıtasıyla yürüttüğü politikaları, vakıf sitelerin kurulduğu bölge ve periferisi ile olan entegrasyonunu, kamu finansmanı olarak vakıfların kullanımı ile sosyal ve ekonomik hayatta vakıfların icra etiği fonksiyonları ele aldı.

Vakıf Kuran Kadınlar temasıyla 2018 Yılı Vakıf Haftası etkinlikleri kapsamında İstanbul’da bir kadın vâkife-nin adını taşıyan üniversitede, Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi Konferans Salonu’nda Açılış Bildirisi ve üç oturum halinde toplam 15 bildirinin sunulduğu bu sempozyum, son oturumun başkanı Prof. Dr. Abdülkadir Özcan’ın genel değerlendirmesi ile son buldu. Böylece, bu sempozyum ile Selçuklu ve Osmanlı döneminde kadınlar tarafından kurulmuş olan vakıfların bir kısmı, özellikle vakfiyeleri ışığında araştırılıp kamuoyu ile paylaşılmış oldu.

Oturumlarda sunulan tebliğlerin metinleri, Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi işbirliği ile kısa zamanda bir kitap halinde yayınlanacaktır. Böylesine önemli ve büyük anlam ifade eden Vakıf Kuran Kadınlar konu başlıklı sempozyumun ve beraberinde açılan serginin düzenlenmesine emeği geçen ve katkı sağlayan herkese şükranlarımı sunuyorum.